

IL-PROFETA

Ta' EMANUEL AGIUS

JIENA, Peter John Abela, li qiegħed nikteb, għandi sittin sena. Kont ġejt hawn, l-Amerika, erbghin sena ilu, billi jien kont wieħed minn dawk il-ħafna Maltin illi hallew il-gżira wara l-ewwel gwerri kbira, mita kelli biss ghoxrin sena. Ma kellix xi ngħid kontra art twelidi ħlief iċ-ċokon tagħha. Jien kont ridt ngħix iżjed fil-wisa', f'xi pajjiż kbir fejn kont nista' nigri kif kienet tixtieq qalbi. Issa, wara tant snin, nista' ngħid illi ma għandi l-ebda sogħba li għamilt dak li għamilt, u – ħaġa rari – nista' ngħid illi għext kuntent. Għallinqas għext kuntent sa sena ilu, għax dak li ġara f'Novembru ta' l-elf disa' mija u tnejn u sittin f'salt wieħed biddilli ħajti u għamilni bniedem hosbien u inkwetat. Ngħidilkom għala.

Mela, malli wasalt l-Amerika, jiena m'għamiltx kif kienu jagħmlu tista' tghid il-Maltin kollha. Jien ma kontx ġejt f'din l-art biss biex infittex ix-xogħol. Anzi nista' ngħid illi missieri – Alla jagħtih il-Ġenna – kien tani biex nieħu miegħi flus biżżejjed biex ngħix tajjeb, u hekk għamilt. Għall-ewwel sitt xhur ġrejt ma' biċċa kbira mill-*United States*, minn *Chicago* sa *New Orleans*, minn *New York* b'dak l-għageb ta' *skyscrapers* tagħha sa San Francisco bil-port meraviljuż. Kien qisu ridt naqta' l-għatx ta' kurzità li kelli. Wara ċ-ċekjka Malta dan il-pajjiż ta' kobor bla tarf, din l-art ta' sigar bla għadd, ta' xmajjar qishom ibħra, ta' bliet ikbar minn Malta kollha, kien donnu genninni. Imbagħad indunajt illi jeħtieġ naħseb għalli ġej, jeħtieġ inlesti ruħi biex inkun nista' nikseb posizzjoni tajba. Kelli s-sens nuża tajjeb il-flus li kien jibgħatli missieri. Dan qiegħed ngħidu mhux biex niftaħar, imma għax naħseb illi huwa meħtieġ biex tifhem tajjeb il-karattru tiegħi, biex 'il quddiem tkunu tistgħu tiżnu dak li se ngħidilkom. Inktibt fl-Università ta' Yale – naħseb illi kont l-ewwel Malti li qatt daħal hemmhekk u hemm qattajt erba' snin shaħ, nistudja u naħdem bis-serje ta' bil-kwint kollu. Kien fl-aħħar sena tal-kors li kien wassalni biex nieħu l-grad fil-letteratura li ltqajt ma' Helen Robinson. Hi kienet qiegħda tistudja wkoll fl-Università imma kienet qiegħda tistudja x-xjenza u forsi għalhekk ma konniex iltqajna qabel. Kelli erbgha u ghoxrin sena u hi kellha dsatax. Kienet sabiħa kif jistgħu jkunu biss ċerti tfajliet f'dik l-età u l-ġmiel tagħha kien jintlaħaq biss mill-intelligenza u l-għaqal tagħha. Intom naturalment ma tantx jinteressawkom il-ħajjiet privati tannies u għalhekk irrid naqta' qasir. Hu importanti, iżda, li ngħidilkom dak

illi Helen kienet qaltli r-raba' darba illi ahna ltqajna, forsi ghax hi kienet bir-ragun kburija minn dan il-fatt. Il-familja taghha, min-naha ta' missierha, kienet wahda mill-eqdem ta' l-Amerika, billi Jonathan Robinson kien wiehed mill-*Pilgrim Fathers*, wiehed minn dawk illi kienu hallew arthom fl-1620. Kienu telqu minn Plymouth fuq il-bicca qlugh "Mayflower", biex ifttxu f'art gdida dik il-liberta, l-izjed religjuza, illi ma setghux isibu fl-art fejn kienu twieldu. Wara tliet xhur tbahhir kienu waslu l-Amerika, fejn illum hemm l-Istat ta' Massachusetts. Jonathan Robinson, il-biz-biz-nannu ta' Helen, kien ragel tal-qrati u baqa' hekk fil-kolonja l-gdida ta' New England. Fi ftit kliem nista' nghid li Jonathan Robinson, xi tletin sena wara li midd siequ fl-Amerika, kien lahaq imhallee. It-tifel tieghu, li kien jismu wkoll Jonathan, mexa fil-passi ta' missieru, sar avukat, u ghall-habta tal-1685 hu wkoll kien sar imhallee. Il-familja ta' Helen kienet familja mill-ahjar tal-*United States*, kien qisha wahda mill-familji nobbli, imma ta' nobilta mrawma fuq ix-xoghol, fl-onesta u fl-gherf. Hassejmi kburi tassew mita Helen wara sena illi kien ili nafha, accettat illi ssir marti, u mita l-familja taghha laqghuni f'darhom. Wara kollox, jien ma kontx ta' nisel Amerikan qadim bhalhom, imma kont hadt lawrja u ma nistax nahbi illi l-familja tieghi wkoll kienet rispettabbli. Iz-zwieg tieghi mrexxa ghalkollox u lanqas inhossni li ghandi nichad illi jiddispjacini minn hajti. Kellna erbat itfal, zewg subien u zewg bniet, illi kollha lahaqthom tajjed. Nista' nghid illi s'issa, ghallinqas, bil-hidma u bil-ghaqal, ghamilt success minn hajti. Issa ghandi quddiemi problema kbir tassew. Bit-tahrig li kelli dejjem sibt illi mita problema tiktibha, thazzez l-iswed fuq l-abjad, hafna drabi taraha ahjar, ticcara, u ghalhekk, biex ukoll nitlob il-parir taghkom, qieghed nikteb dan.

Hija haga stramba fil-hajja illi kultant hwejjeg ta' l-ikbar importanza jitnisslu mill-izjed hwejjeg ta' xejn. Ilwi kantuniera u forsi tiltaqa' ma' xi hadd illi ibiddillek hajtek; kieku bqajt miexi fi triq ohra ma kien ikun xejn minn dan. Aqbad gurnal u ssir taf xi haga li taghmlek ghani ghal ghomrok. Kieku dak il-gurnal ma ftahtux hajtek kienet tibqa' xorta ohra. Kieku jien dak is-sibt wara nofs in-nhar, mita kont qieghed indur mad-dar ghax ma kellix x'naghemel ma fittillix nitla' fi speci ta' store jew mahzen illi kellna sewwa sew taht is-saqaf tal-bejt, jew forsi kieku tlajt u ma fittillix niftah dak is-sendug qadim, jew kieku ma thajjartx naqla' minn posthom dawk il-hafna hwejjeg qodma kollha trab u ghanqbut, li kien fih, kieku jien illum ghadni bniedem kuntent minghajr l-ebda inkwiet specjali. Izda d-dinja hekk hi. Is-sendug jien ftahtu u l-hwejjeg qallibthom u sibt dak id-dokument hekk importanti. Anki mita sibt dak id-dokument stajt ma qghadtx infittex li naqra dik il-kitba b'kalligrafija qadima bil-linka mitfija.

Imma d-dokument jien qrajtu u la hu hekk ma nistax nahrab mill-fatt. Dak li gara gara u issa li jinteressani huwa inkun naf x'ghandi nagħmel. Id-deċiżjoni tkun tiegħi biss, imma billi tista' tolqot, tista' tgħid, lid-dinja kollha jekk nista' naqsam din ir-responsabilità immensa nieħu gost mhux ftit.

Mela, kif għidt, kien wara nofs in-nhar għal xit-tlieta fl-10 ta' Novembru tal-1962. Kien temp tax-xita, u għalhekk kont hassart ftehim li kelli ma' habib tiegħi biex noħorgu, u sibt ruħi d-dar, indur mingħajr skop ta' xejn. Tlajt f'kamra żgħira li kellna fuq id-dar, kamra bis-soqfa mżerzqa, billi kienet tigi sew sew taħt is-saqaf tal-bejt – tafu kif inhuma magħmulin id-djar ta' l-Amerika bis-soqfa imżerzqin u mhux ċatti bħal tagħna. Mela kien hemm senduq qadim, li kellu go fih xi hwejjeġ li marti kienet wirtet minn għand ommha u qatt biss ma ħarset lejhom. Bdejt noħroġhom waħda waħda dawk l-ilbies tal-ħarir bid-dbielet imfassla wisgħin wisgħin, il-famuż *crinoline*. Min jaf kemm kienu jleqqu fid-dawl ta' mijiet ta' xemgħat f'xi ballu tal-gvernatur ta' l-istat. Issa dawn kien qishom fjuri mid-biela, imma xi darba l-gmiel tal-mara li kienet tilbishom kien jagħtihom il-ħajja, u omm marti naf li kienet ta' gmiel bla qies, gmiel li ma telaqhiex qabel ma telqitha l-ħajja. Hadt gost immis u mmelles dak l-ilbies imma fl-aħħar sibt haġa li hemmhekk xejn ma kont nistenna. Kien hemm karta magħmula romblu u marbuta b'żagarella tal-ħarir aħmar irramat. Hassejt daqsxejn ta' skruplu illi nħoll iż-żagarella u niftaħ ir-romblu karti, imma kont żgur illi kien għadda tant żmien illi n-nies imsemmija kienu kollha ilhom neqsin mid-dinja u ma stajt nagħmel hsara lil hadd billi naqra dak id-dokument. Il-karta kienet safra u daqsxejn immuffata. Bdejt infarfarha u bdejt naqraha. Ftit ftit drajt il-kitba u l-Ingliz qadim illi kienet miktuba bih. Kienet ittra, ittra tal-bużnannu ta' marti, Jonathan Robinson, dak li kien imħallef, lil ibnu Charles Robinson, u kienet ittra twila illi min kitibha kien għoddha bħala haġa importanti, kif tassew kienet.

Il-kittieb ta' l-ittra, mela, wara ftit paragrafi ta' kliem generali, beda jiftaħ qalbu ma' "My very dear son Charles". Id-data ta' l-ittra kienet Dicembru tal-xxxx u fiha Jonathan Robinson beda jitkellem fuq grajja ta' sitt xhur qabel. Kienet grajja serja illi kienet inkwetat ferm lill-imħallef xwejjah. "Għaziz ibni", kiteb dan, "dak li gara f'Ġunju li għadda milli jidher ħawwadlek hsiebek mhux ftit. Nixtieqek tkun taf mela illi għalija wkoll dik il-bieċa xogħol kienet ta' nkwiet kbir u minħabba fiha għaddejta mhux ftit iljieli mingħajr irqad. Ifhem, iżda, illi jien nitkellem fuqha bħala bieċa xogħol. L-imħallef huwa bniedem magħzul mill-oħrajn. Hafna drabi jrid igib ruħu qisu mhux bniedem huwa wkoll. Dak huwa x-xogħol tagħna l-imħallfin, u la huwa xogħolna u dmima jinħtieġ illi nagħmluh mill-

aħjar li nistgħu. Bl-ġhajjnuna t'Alla rridu nimxu skond il-liġijiet kif ġew lilna mgħoddijin minn misserijietna u kif nistgħu nifhmuhom bid-dehen li għandna. It-tragedja ta' Andrew Carmichael kienet tragedja kbira. Bħala bniedem – u wkoll bħala wiehed li darba kien ħabib ta' Andrew Carmichael – ma nisthix ngħidlek illi jiena xerridt dmugh jahraq għax-xorti li messet lil dak ir-raġel. Bħal mħallef jien nistqarr quddiem Alla li jien ma stajtx nagħmel haġa oħra ħlief dak li għamilt, u fi-aħħar mill-aħħar id-deċiżjoni tiegħi kienet id-deċiżjoni li haġu l-ġurati kollha. Ma nistax ngħid, "kompli jikteb l-imħallef Robinson, qisu hu wkoll kien qiegħed iħares lejn il-ġejjieni bit-tibdiliet li kien sejjer iġib, "ma nistax ngħid jekk dak illi aħna llum inħossu huwa s-sewwa għadx jibqa" jingħad hekk fis-sekli li ġejjin, iżda aħna llum is-sewwa narawh hekk u aħna llum qed ngħixu, u għalina n-nies ta' New England, dak illi Andrew Carmichael għamel kien delitt kbir, haġa infami u Andrew kien haqqu l-mewt li tajnieh." Kienet din l-aħħar frazi illi gaghlet għajnejja jaqbzu minn ħofrithom. Mela dik kienet l-affari. L-imħallef kellu jikkundanna lil wiehed illi fost kollox darba kien ħabib tiegħu sal-mewt u f'din l-ittra kien qiegħed jiftah qalbu ma' ibnu fuq dan il-każ. Ibnu, milli jidher kien sabha iebsa biex inizzel dik il-kundanna, u l-missier ried ifiehm, kif hu bħala imħallef tabilhaqq għamel, bniedem li lilu ġie fdat il-ħarsien tas-sewwa, ma setax jagħmel haġ' oħra ħlief dak li għamel. Jien kelli kurzità kbira nara x'kien id-delitt li għalih Carmichael – kif deher iżjed 'il quddiem, skond l-użu orribbli u aħrax tas-seklu sbatax, nitkexkex ngħidilkom, kien ġie maħruq haġ. Mhux ta' xejn l-imħallef u ibnu kienu baqgħu mhawdin f'moħħom.

"Andrew Carmichael", komplet l-ittra tal-imħallef, ried jieħu għalih xi haġa li kienet riservata lill-Mulej biss. Aħna nemmnu lkoll illi l-Mulej biss jista' jara dak li għad irid jigi. Hemm min jahseb illi l-profeti tat-testament l-qadim kellhom ukoll din is-setgħa, imma dawn kienu jixhdu illi kienu qegħdin jtkellmu fi-isem stess tal-Mulej. Dan Carmichael qatt ma ried jagħmel. Tajnieh iċ-ċans u hu ma riedx jixhdu. Baqa' rasu iebsa sa l-aħħar. Kien iġhid dak li qal għaliex deherlu illi moħħu kien tah id-dawl iġhid hekk. Din, il-ġuri ta' nies bħalu, għoddha bħala haġa blasfema. Jien fehemthom il-liġi x'kienet tgħid, fehemthom bir-reqqa kollha, kif ukoll wissejthom x'ikun ir-rizultat tad-deċiżjoni tagħhom. B'dana kollu id-deċiżjoni haġu u ġara dak li ġara, l-imghoddi għadda u aħjar inħarsu 'il quddiem."

Sa hawn l-ittra kienet interessanti ħafna u fħimt l-imġieba ta' nies li kienu għexu żewġ sekli u nofs qabli, imma ma kontx inħoss li kienet qiegħda tolqot lili. L-interess tiegħi kien qisu ta' wiehed qiegħed jara xena f'teatru li fiha ma għandux x'jaqsam, imma f'tit iżjed il quddiem dan

tbiddel f'xi haġa wisq iżjed serja. Komplejt naqra, folja wara l-oħra ta' dik l-ittra twila. "Dak li kien jgħid Andrew Carmichael," qal l-imhalled, "ma ħalla ebda dubju fija illi fih kien qieghed jitkellem xi spirtu ħazin illi kien ippossessa ruhu minn ġismu. Jiena lil Andrew kont nafu bhala bniedem tassew onest. Kien is-surmast ta' l-iskola ta' belt żġhira u n-nies ta' hemm kollha kienu jirrispettawh. Imbagħad f'salt beda din l-istorja li kellha tispiċċa hekk traġikament. Għalxejn widdbuh shabu u ħbiebu. Fl-aħħar kellhom jieħdu l-pass kbir, il-pass illi ġabuh quddiem il-Qorti. Għalija żgur illi dak li kien jgħid Carmichael kien falz, kien xibka illi d-demonju ried jinseġ biha biex jaqbad il-bnedmin. Int taf, bejn wieħed u iehor, x'kien bassar Carmichael. Għadni narah jien, għax ġie li smajtu u rajtu jien stess, b'dawk għajnejh imberrqin, wiċċu isfar qisu mejjet, bil-għaraq kiesaħ fuq ġbinu, mita kien jaqbad jagħfas id-drieġh tas-siġġu u jibda qisu jħares mitluf lejn il-ġejjieni. Kien il-veru bniedem immexxi min xi hadd iehor. Kien iġhid, mela, li din artna, l-Amerika, għad tikber u tbat i hafna, għad issir għanja u setghana, imma li qabel jiġri dan għad irid jiġri hafna demm fuq wiċċ l-art. Kien ipprofetizza l-ġlied u l-firda, il-firda mill-Ingilterra li aħna minnha tnissilna, ġlied ma' l-Ingilterra u ġlied bejniatna. Qal li, għal sitt snin shaħ, l-aħwa għad joqtlu' l-aħwa fuq din l-art ħielsa tagħna. Imbagħad, għal hafna snin, is-sliem kellu jsaltan fuq artna, imma hafna nies ta' nisel barrani għad jiġu u n-nies li kienu l-ewwel hawn għad jispiċċaw għal kollox. Dan kollu ntqal biex jithawdu l-imħuħ. Carmichael qal ukoll li għad jerga jkun hemm żewġ gwerer kbar, gwerer li jiġġilduhom fuq l-art u fuq il-baħar ukoll. Ara sa fejn jista' jasal il-gideb tad-demonju, fis-smewwiet stess! Kienu ħwejjeg bħal din ta' l-aħħar li wrewna kemm kien il bogħod mis-sewwa Andrew Carmichael. Saqsejnieħ biex ifisser ruħu, biex jgħidilna kif dan jista' qatt ikun, u hu ma setax ifehimna xejn, anzi kompla jħawwad. Għadni narah hemm jgħid dagħwa ikbar mill-oħra. Qal li hu kien jara żmien mita in-nies ikunu jistgħu iċa-qalqu subgħajhom u jbiddu l-lejl fin-nhar. Id-dinja għad tiġi imdawla bid-dawl ta' eluf ta' xemgħat u li l-icken tarbija tkun tista' tagħmel dan. Qisu dan ma kienx biż-żejjed, qal Carmichael li n-nies, mingħajr ma jgħol-lu leħinhom għad ikunu, jistgħu jinstemgħu, sa l-inqas kelma, tagħhom, mijiet u eluf ta' mili 'l bogħod. Leħinhom għad jaqsam l-ibħra u l-muntanji u jkunu jistgħu jitkellmu flimkien qishom qegħdin fl-istess kamra. Jekk dawn mhumiex šarijiet ħziena, ma nafx liema jistgħu jissejħu hekk! Carmichael qal li, mhux biss għad jitkellmu b'dan li mod, imma għad ikunu jistgħu jaraw lil xulxin għalkemm ikunu mifrudin mid-deżerti u mill-ibħra. Għad nistgħu naraw dak li jkun qed isir fil-ġenb l-ieħor tad-dinja dak il-hin stess li jkun qed isir. Carmichael ipprofetizza li l-bniedem

ghad jìgri fuq l-art u l-baħar iżjed bil-heffa mill-ehfef għażziela, għad jìgri iżjed milli jìgri l-hoss stess ġewwa l-ajru. Dawn hwejjeg li ma jkunux u ma jistgħu qatt ikunu, u ma kinux hlief tentazzjoni għal niesna. Min qatt seta' għal waqt wiehed jemmen dak li Carmichael ried jgħid li qieghed jara quddiem għajnejh – nies, biss biss, itiru b'makni kbar fis-smewwiet, mijiet ta' nies flimkien jaqsmu l-iżjed ibħra wisgħin, fi ftit sigħat itiru minn post għal ieħor. Dan il-bniedem kien sar lehen ta' Satana u dan il-lehen kellu jìgi imsikket!”

Jien u naqra din l-istorja kollha, kont jien li issa bdejt nibza' u nitwerwer. Għall-imħallef Robinson, wara kollox, il-problema ma kienx kbir wisq wisq. Skond ma kienu jafu dak iż-żmien kien jidhrilhom ċar daqs il-kristall li Carmichael kien qieghed jitkellem bħal wiehed miġnun. In-nies ta' New England kienu wlied il-Puritani, kienu nies ta' kuxjenza iebsa, li għalihom is-sewwa kien sewwa u l-ħazin ħazin, nies illi ma baqgħux lura, kif tixhdilna l-istorja, biex inehħu lil dawk li kienu jaħsbu li huma mishutin, li fihom daħal Satana, kif għamlu bħala eżempju, go Salem, fl-1692, mita taw il-mewt lil dsarax-il mara li ħasbuhom shaħar. Għaliya il-problema kien wisq ikbar. Dak li kont qrajt sa hemm urieni li kulma qal Carmichael kien kollu veru. Kif kien ħaseb li dan għad isir ma stajtx nifhem, imma kull kelma illum aħna nafu li kienet l-iżjed verita ċara. Dak li kienu ħasbuh qerq, aħna nafu li ma kien xejn hlief is-sewwa. “Għad jìgi żmien,” Robinson kiteb, li Carmichael kien qal, “illi din artna għad tkun fi gwerra kbira u din il-gwerra tispicċa f'daqqa waħda. Għad jidher dawl fis-sema qawwi daqs id-dawl ta' elf xemx f'daqqa, u minn dan id-dawl fuq belt imsejha Hinoshipa (qed nagħtiha bl-izball b'kollox kif kienet imnizzla) għad johrog nar illi jeqred sittin elf ruh f'daqqa.” Kien dan il-kliem li werwirni. Issa l-profeziji ta' Andrew Carmichael bdew jolqtuni fil-laħam il-ħaj. Issa ma kienx għadu qieghed jitkellem fuq il-gwerra ċivili ta' l-Istati ta' l-Amerika li fuqha għaddew tant snin, u inqas fuq l-ewwel gwerra tad-dinja. Issa wasal fi żmienna. B'dawk il-karti sofor f'idejja bzajt naqleb il-paġna biex nara x'qal iżjed dan il-profeta li s'issa kliemu kollu kien sar tassew. Hiroshima (wiehed jifhem malajr l-izball ta' Robinson) għall-imħallef xih ma kienet tisser propju xejn. Għaliya kienet xhieda tal-verita ta' dak li dak il-bniedem ta' l-għageb kien ra żmien ilu. Ridt inkun naf x'gej fil-paġna ta' wara? Inna tant nitkellmu fuq il-gwerra u l-paċi, inna tant naħsbu fuq il-gejjieni. Hawn f'idejja kelli l-mezz biex inkun naf, u oħrog l-għageb, donnu iżjed ma beda jersaq lejn żmienna, Carmichael iżjed kien beda jara ċar. Fl-aħħar għamilt sforz kbir, għax f'dak l-istat tassew kelli bzonn il-kuraġġ biex nagħmel dan, u qlibt il-paġna. U kif jìgri spiss fil-ħajja, l-ewwel haġa li sibt tatni mhux tkexkixa

imma ferha. Fraht l-izjed forsi għax kont nistenna xi haġa hażina. Carmichael qal illi fl-1965 għad ikun hemm żewġ bnedmin, li hu sejjaħ bħala Muskoviti, kif spiss kienu isejhu ir-Russi dak iż-żmien illi jaslu biex imorru fil-qamar. Mhux biss li waslu imma li regghu lura lejn l-art qawwijin u shaħ u qalu li kienu sabu l-biċċa xogħol wisq eħfef milli kienu hasbu li se jsibuha. "Ara," għedt bejni u bejn ruhi, "mela hekk se tispiċċa dik il-famuża tigrija. Il-gurnali tal-1965 se jkun fihom xi haġa tassew interessanti x'taqra." Din l-aħbar, dil-profezija li, għall-imħallef Robinson kienet xhieda oħra tal-genn u l-ħażen ta' l-akkuzat, kienet għaliġa haġa mistennija.

Kont inkun kuntent kieku waqaft hemm, imma kien hemm kitba izjed, u jien ma stajtx nieqaf. Ridt nieqaf imma ma stajtx, għax il-bniedem jigi mmexxi, mhux mir-rieda tiegħu biss. U dak li qrajt wara kien tal-biża'. Robinson kiteb ċar ħafna li Carmichael kien widdeb li s-sena 1967 kellha tkun is-sena ta' l-ikbar tragedja. Carmichael qal, u hawn l-imħallef ta l-kliem stess ta' l-akkuzat "Jien nara li fl-aqwa tas-sajf tal-1967 jinxtegħel nar fis-sema ta' l-Ewropa li jeqred kull fejn jilħaq. U hekk jispiċċaw il-bliet ta' Berlin fil-Prussja, ta' Hamburg u ta' Munich fil-Bavarja, il-belt ta' Milan u ta' Ruma l-qadima, ta' Berne u ta' Ginevra, ta' Brussels u t'Amsterdam, u l-belt ta' Pariġi bil-miljuni ta' nies li għad ikun hemm fihom fl-artijiet bejniethom. Jien nara l-herba u l-qerda, in-nirien u l-mewt kullimkien, u għal snin shaħ il-qalba ta' l-Ewropa tkun battala min-nies u minn kull holqien, u ma jkunx hemm werqa waħda haġja fejn tant kienu dari jhaddru. Henjin aħna li f'dak iż-żmien ma nkunux ngħixu." Hekk temm il-profeziji tiegħu dak l-imsejken bniedem li lilu b'xi mod misterjuż kien gie mogħti id-dehen li jara l-gejjieni. La sirt naf daqshekk jien ridt naf izjed. X'ser isir wara? Il-għala l-profeta kien waqaf hemm? Forsi għax ma kien ser ikun hemm xejn izjed x'jara? Hadd ma kien emmn u ħarquh haġ, għax ma kienx ried jichad li dak li kien qed jara kien is-sewwa!

Wara li qrajt dan, mita nixef min fuq moħħi l-għaraq kiesaħ li kien xaqq għaliġa, sibt ruhi wiċċ imbwiċċ ma' ħafna problemi. L-ewwel kienet din: Carmichael kien jara is-sewwa? U kif stajt naħseb jien li kienet se tkun falza profezija waħda, mita tant oħrajn kienu veri sa l-inqas kelma? Imbagħad hemm biċċa oħra. Dak li gej nistgħu nbiddluh, jew miktub qabel b'mod li ma jstax jithassar? Jigri kif jigri, għax ma nkunux nafu li se jigri? Kieku nkunu nafu x'jistax jigri, aħna nistgħu ngibu ruhna b'mod ieħor u nbiddu dak li kellu jsir? Kustjoni oħra, forsi ta' importanza iżgħar, kif u għala kellha ssir dik l-isplużżjoni fuq Berlin? Carmichael stess ma kienx jaf fuqieħ kien qed jitkellem, imma, aħna nafu issa li kienet se tkun xi bomba tal-idroġenu jew tal-kobalt li jkollha s-setgħa tfarrak u

teqred dawk il-bliet kollha f'daqqa.

L-ahhar u l-ikbar haġa għaliġa hija din. X'nagħmel fuq dan kollu? Mita ngħid dak li għedt lilkom, niġi emmnut? In-nies jaħsbu li nventajt kolloxx jien, li rrid inħawwad l-imħuħ jew li qiegħed niggennen? Ma tmurx tmis lili x-xorti kiefra li misset lil Carmichael? Jien naf li għadni f'sessija. Dawk il-karti li kelli f'idejja mħumiex holma u ma nistax ma nagħmel xejn fuq il-kustjoni għax il-kuxjenza ma thallinix. Nahseb li, bhala Amerikan, inressaq l-affari quddiem l-oghla nies tal-pajjiż, quddiem il-President u forsi quddiem il-United Nations. Ir-responsabilità nkun għaddejtha. Minn issa sa l-1967 jien ma nistax għal waqt wieħed nahseb fuq haġa oħra. J'Alla jaasal l-1968 u nsib li kolloxx kien holma. Imma għaliġa u għalikom, nistgħu ngħidu jekk l-1968 jaasalx?

~~NIŻLA~~

~~Etuf, etuf, miljuni,
Nezlin, nezlin, nezlin,
Man-niżla ta' għamilbom,
Ta' hsiëbbom, imwerwin.~~

~~Etuf, etuf, miljuni,
Tilgħin, tilgħin m'għaqbiet,
Milwija tnejn taħt toqol
Li xewqthom biss għabbiet.~~

~~Tilgħin... nezlin. Min jaħseb
Li miexi dritt aktarx
Li diebel fi sqaq aġhma,
Mudlan, li ma jsabbarx.~~

~~U l-bniedem mibluġħ jgħajjat,
"Aġħtumi, ixegħlu d-dwall
Mbux qed nara fejn miexi,
Dlam għaqli kiber... twal".~~

~~Għaliex qabza ta' tarġa,
Habib, taġħmilba rdum?
Jekk thares tejn is-sema
Id-dawl tarab kuljum.~~

~~CHARLES VELLA~~

